LITERATURA STRAINĂ

ANTON CEHOV — Din literatura rusească

Un rău făcător

Inaintea judelui de instrucţie e citat un ţăran de statură scundă, slab ca un ogar, îmbrăcat numai cu o cămaşă de pânză groasă şi cu pantaloni de dimie cârpiţi. Faţa lui acoperită de peri deşi şi cu pistrui pe ea, cu şi ochii, deabia văzându-se sub sprâncenile groase şi stufoase, au o expresie de o asprime sălbatecă.

Părul de pe cap, mare, nepieptănat de mult, îl face să semene cu un păianjen şi adaugă şi mai mult la înfăţişarea lui aspră şi sălbatecă. E în picioarele goale.

— Denis Grigoriew, îi spune judecătorul, apropie-te şi răspunde la ce te întreb. La 8 Iulie, paznicul Ivan Semionov Akinfov, trecând pe calea ferată, te-a găsit la versta 141, desfăcând un şurub din acelea care ţine sinele pe traverse. Iată şurubul!... Te-a găsit cu el în mână tocmai după ce îl desfăcuseşi !... Spune, aşa s'au petrecut lucrurile ?

— Care lucruri ?

— Spune, aşa s'au petrecut cum a raportat Akinfov ?

— Sigur, aşa s'a petrecut.

— Bun. Pentru ce desfăceai şurubul ? Ce te făcea să faci lucrul acesta ?

— Care lucru?

— Inceteazâ cu „care lucru" şi răspunde la întrebarea mea. Pentru ce desfăceai şurubul ?

— Dacă n'aş fi avut nevoie, nu l'aş fi desfăcut, răspunde Denis cu glas răguşit, ţinând ochii în tavan şi plecându-şi capul.

— La ce putea să-ţi servească şurubul acesta ?

— Şurubul ? Noi facem plumburi pentru năvoade ..

— Care noi ?

— Noi, ţăranii... ţărani din Klimovo !

— Ascultă, frate, nu face pe prostul şi vorbeşte ca oamenii. Nu-ţi ajută la nimic să mă minţi cu plumburile tale !

— N'am minţit de când sunt şi-o să mint acum !... mormăie Denis, clipind din ochi ; nu poţi să faci nimic, domnule, fără plumb! Ia-ţi o undiţă şi pune-i cea mai mică fărâmitură de pâine sau un vierme şi vei vedea dacă se duce la fund. Mint!... face Denis surâzând. La ce mai slujeşte pâinea sau viermele, dacă pluteşte deasupra ? Ţiparul, ştiuca, păstrăvul nu muşcă decât la fund şi dacă pâinea e deasupra nu vine decât poate vre-un biban şi acesta nu totdeauna... In râul nostru nu sunt bibani. Lui îi place apa mare...

— Ce tot îmi vorbeşti de biban ? Răspunde la chestiune.

— Care chestiune ? Dumneata singur m'ai întrebat ! La noi, chiar domnii dela oraş dau cu undiţa... Până şi cel mai mic copil nu se duce la râu fără plumb ! A ! unul care nu ştie, fără îndoială, va pescui altfel... Pentru cei proşti nu e lege scrisă.

— Va să zică, îmi declari, că ai desfăcut şurubul, ca să faci un plumb ?

— Ce altceva ? Doar nu l'am luat, ca să joc arşice !

— Dar puteai ce găsi nu se găseşte pe drum ; trebue să-l cumperi. Şi un cuiu, nu merge... Nimic nu-i mai bun ca un şurub... E greu şi are o gaură.

— Ce bine face pe prostul ! Ca şi cum s'ar fi născut eri, ori ar fi căzut din cer !... Nu pricepi, tu, cap prost, la ce ar fi putut să ducă faptul, că ai desfăcut şurubul ăsta ? Dacă paznicul nu te-ar fi văzut, trenul ar fi deraiat şi ar fi fost omorâţi oameni. Te-ai fi făcut omorâtor de oameni!

— Să mă ferească Dumnezeu, Măria ta ! strigă Grigoriev. Pentru ce să-i omor ? Doar nu suntem păgâni sau răufăcători ! Am trăit până acum, domnule, mulţumită lui Dumnezeu şi nu numai că n'am omorât pe nimeni, dar nici nu mi-a trecut prin cap aşa ceva... Maica Domnului să ne păzească şi să aibă grije de noi !... La ce te-ai gândit dumneata !

— Şi de unde vin, după tine, accidentele de drum de fier? Desfă două sau trei şuruburi şi vei avea un accident. Denis râde şi, cu ochii aproape închişi, priveşte plin de neîncredere la judecătorul de instrucţie:

— Câţi ani sunt decât în satul nostru, desfacem şuruburile, şi Dumnezeu ne-a păzit !... Şi acum accidente!... lume omorâtă !... Dacă aş fi desfăcut o şină sau dacă, să zicem, că aş fi pus o grindă groasă deacurmezişul, atunci poate că s'ar fi răsturnat trenul; dar, un şurub !

— Dar înţelege, că şuruburile ţin şina pe traversă !

— Inţelegem... Nu le desfacem toate ! mai lăsăm... Nu facem lucrul fără să ne gândim... Inţeleg...

Denis cască şi-şi face semnul crucii înaintea gurii.

— Anul trecut, un tren a deraiat aci, spune judecătorul de instrucţie. Acum înţeleg pentru ce...

— Cum ?

— Zic, că acum înţeleg pentru ce a deraiat aci anul trecut un tren... Inţeleg !

— Domnii au învăţat mult, tocmai ca să înţeleagă. Dumnezeu ştie pe cine l'a făcut, ca să înţeleagă. Iată, ai descurcat îndată tot ce s'a petrecut şi cum s'a făcut.

A venit paznicul, ţăran ca şi mine fără pricepere, m'a luat de gât şi m'a adus. Inainte de a mă aduce, frate, trebuia să te gândeşti ! Ţăranul are şi el, cum se zice, mintea lui de ţăran... Scrie încă acolo, Măria Ta, că mi-a dat doi pumni în dinţi şi în piept !...

— Când s'a făcut percheziţie la tine s'a mai găsit un şurub, continuă judecătorul de instrucţie. De unde şi când l'ai desfăcut?

— Vorbeşti de şurubul, care era sub lada cea roşie ?

— Nu ştiu în ce loc era, dar s'a găsit la tine; când l'ai desfăcut ?

— Nu l'am desfăcut eu; mi l'a dat Ignaşa, băiatul lui Semion. Vorbesc de cel de sub ladă. Pe cel de-afară, care e în sanie, l'am desfăcut eu şi cu Mitrofan.

— Care Mitrofan ?

— Mitrofan Petrov... Nu-l cunoşti ? Face năvoade pe care le vinde la domni. El are nevoie de multe şuruburi. Pentru fiecare năvod, pun prinsoare, că-i trebuesc zece...

— Ascultă. Articolul 1081 din codul criminal zice, că orice stricăciune cauzată cu premeditare la calea ferată, putând să pună în pericol un tren care trece, când prevenitul ştie că un accident poate să rezulte... Inţelegi ? tu ştiai şi nu se putea să nu ştii la ce putea să ducă această stricăciune !... Prevenitul e condamnat la munca silnică şi la deportare.

— Desigur Măria Ta ştii mai bine ca mine. Noi suntem oameni de jos. Inţelegem noi ceva ?

— Inţelegi totul ! minţi ! te faci că nu înţelegi !

— La ce să mint ?... Intrebaţi în sat, dacă nu credeţi... Fără plumb nu poţi prinde decât bibanul. Tot ce e mai mic decât bibanul nu-l poţi prinde fără plumb.

— Iar îmi vorbeşti de biban!... zice judecătorul de instrucţie surâzând.

— La noi nu sunt bibani.. Dacă pâinea pluteşte deasupra, nu poţi prinde mai nimic.

— Ajunge, taci...

— Se face linişte. Denis se leagănă când pe un picior, când pe altul, priveşte masa acoperită cu un postav verde şi clipeşte din ochi, ca şi cum n'ar avea înainte masa, ci soarele. Judecătorul scrie repede.

— Pot să mă duc ? întreabă Denis după un răstimp.

— Nu, sunt silit să te opresc şi să te trimit la închisoare.

Denis încetează de a clipi din ochi şi ridicându-şi sprincenile stufoase, priveşte nedumerit la judecător.

— Cum asta, în închisoare, Măria Ta. N'am timp ! Trebue să mă duc în târg, la iarmaroc. Am de primit trei ruble dela Iegov, pentru slănină.

— Taci, nu mă deranja...

— La închisoare !... Dacă aş fi făcut ceva, aş merge; dar aşa, fără pricină, când totul mergea aşa de bine... Pentru ce, la închisoare ? Cred că n'am furat. Nu m'am bătut. Şi dacă e din cauza ratelor de datorie întârziate, apoi atunci nu crede pe starostе, Măria Ta... Intrebaţi pe Domnul membru permanent. Starostele nostru e un om care nu ştie ce e crucea.

— Taci !

— Tac..., mormăe Denis. Şi cât priveşte pentru ceeace a scris starostele în foaia de biruri, sunt gata să dau jurământ... Noi suntem trei fraţi: Kuzma Grigoriev, trebue s'o spui, Iegov Grigoriev, şi cu mine, Denis Grigoriev...

— Mă deranjezi... Semion ! strigă judecătorul de instrucţie, luaţi-l !

— Suntem trei fraţi, mormăie Denis, când doi soldaţi voinici îl iau şi-l scot afară din cabinetul judecătorului de instrucţie; un frate nu poate da jurământ pentru celălalt.

Nu plăteşte Kuzma, ci tu, Denis, tu trebue să răspunzi !... Judecătorii ! Ce păcat, că stăpânul nostru, generalul, Dumnezeu să-i ierte, nu mai trăeşte! El v'ar fi făcut să vedeţi, ce înseamnă judecătorii... Trebue să judeci când ştii, nu aşa la voia întâmplării ! N'au decât să mă bată şi cu gârbaciul dacă vor, dar să fie pentru ceva; trebue să avem conştiinţă...

NOTE

TEATRUL SOVIETIC se menţine încă prin îngrijirea lui *Lunaciarsky*, comisarul sovietelor pentru educaţie şi artă. Se reprezintă, dealtfel ca în teatrele Occidentului, *Sardanapalus* al lui *Byron*, *Kabale und Liebe* a lui *Schiller*, din *Wilde*, din *Molière*, din *Schaw* (Caesar and Cleopatra). Dintre autorii ruşi sunt preferaţi *Ostrovsky* şi *Turgenieff*, iar de curând au început ... după romanul lui *Cervantes*.

După „desnaţionalizare" teatrul rus a trecut în mâini particulare, sub conducerea morală însă a comisarului sovietic. Cele mai populate, care trec drept teatre oficiale, sunt cele ale vechiului regim: *Alexandrinsky* şi *Mihail*.

HENRY DUVERNOIS, membru în comitetul societăţii oamenilor de litere din Franţa, a pornit, de curând, o campanie în sânul societăţii, susţinându-şi următoarea părere: în loc de a se atribui premii literare, ar fi mai bine să se cumpere un mare număr de cărţi, care să fie distribuite în Franţa şi streinătate, la toţi cei săraci, dar dornici de citit.

De sigur — spunem noi — ar trebui să se aibă în vedere ţările cu intelectuali săraci şi cu valută proastă.

La Academia franceză vor avea loc în curând alegeri pentru cele 6 locuri vacante de academiciani.

Pretendenţii sunt foarte numeroşi.

Astfel, pentru locul lui Aicard candidează: Abel Hermant, Louis Madelin, Auguste Dorchin, Duc de la Force, Du Plessis-Flandre-Noblesse şi Vigne d'Octon.

Pentru fotoliul lui Capus: Jerome Tharaud, Charles le Goffic, Francois de Croisset, André Rivoire, Hugues le Roux şi Pierre Veber.

Pentru locul lui Masson: Robert de la Sizeranne, André Beaunier, Marcel Boulenger, Driault, Georges Lecomte, Camille Le Sene şi Lanzac de Laborie.

Fotoliul lui Ribot are numai doi, pe: Henri Robert şi Paléologue.

Pentru locul lui Freycinet, candidează: Emile Picard, Charles Benoist, Pierre Mille, le baron Seillières şi Han Ryner, iar pentru a lui Loti: Albert Besnardd, Alfred Poizat şi Tancrède Martel.

PREMIUL PICTORILOR FRANCEZI, de 15.000 fr. a fost atribuit anul acesta poetului *Paul Valery*, pentru întreaga lui operă.

Rezultatele imagismului şi desăvârşirei plastice în literatură: înrudirea cu pictura, deci dreptul la premii picturale.

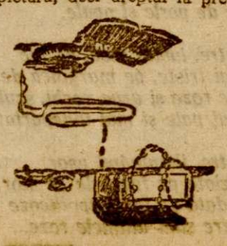

A. S. Puşkin

Profetul

Umblam cu sufletul 'nsetat
Printr'o pustie arzătoare
Când Serafimul aripat
La o răspintie-mi răsare.

Cu mâni uşoare, ca un vis,
Mi-atinse ochii şi—deodată—
Enorm pupilele-am deschis,
Ca o acvilă speriată.

Urechea mi-o atinse 'n mers
Şi mi-o umplu de svon şi viers :
Aud tot freamătul ceresc,
Şi-al îngerilor sbor în zări,
Şi mersul monştrilor în mări
Şi sălciile 'n pământ cum cresc

Când buzele mi le atinse,
Vicleana limbă mi-o desprinse
— Flecara limbă necurată —
Şi limba şarpelui, în loc,
Tăioasă, vie şi de foc,
Mi-a pus cu mâna 'nsingerat.

Apoi cu spada m'a străpuns,
Imi scoase inima afară,
Şi'n pieptul meu deschis a pus
Cărbuni aprinşi, arzând cu pară.

M'am prosternat, ca nimicit,
Când glas ceresc mi-a prouncit :

„Te scoală ! Vezi şi-auzi, Profe
„Străbate marea şi pământul !
„Primeşte duhul meu de foc
„Şi arde lumea cu Cuvintul !"

M. I. Lermontov

Profetul

De când eternul Creator
Imi dete dar de proorocire,
Citesc în ochii tuturor
Numa' păcat şi josnicie.

Când adevăru-am predicat
Şi a iubirii taină mare,
Aproapele a aruncat,
In mine pietre, cu turbare

Mi-am pus cenuşă 'n cap fugin
Sărman, afară din cetate,
Din mila cerului trăind
Ca pasărea 'n pustietate.

Cu voia Domnului etern,
Supuse, fiarele-mi urmează
Şi 'n cale stelele-m' aştern
Un vesel curcubeu de raze

Dar când vreodată mă strecor
Prin larma străzii, cu grăbire,
Bătrânii, către fiii lor,
Vorbesc, rânjind de mulţumire:

„Copii,, o pildă pentru voi :
„Mândria l-a pierdut pe dân
„Smintitul, vrea să-l credem noi
„Că Dumnezeu grăia printr'insu!

„Priviţi, ce palid, ce plăpând
„Şi ce posomorit arată !
„Priviţi, cât e de gol, flămând
„Şi ocolit de lumea toată !"

Din ruseşte de Dr. Bortkievici şi C. Iordăchescu

Literatura frnaceză

Secretul lui Don Juan

de REMY de GOURMONT

...et simulacra modis pallentia miris. (georg. I,447)

I

Fără suflet şi poftitor de trup, Don Juan se pregăti din tinereţe pentru împlinirea chemării sale şi a legendarului său rol. Preştiinţa ghicitorilor îi arătă ce erea să ajungă, şi de aceea porni în viaţă înarmat şi împodobit cu, această deviză: acelora ce ştiu să placă !"

Unei blonde languroase îi răpi gestul de a'şi comprima cu mâna dreaptă dureroasa palpitaţie a unei inimi absente.

Alteia îi răpi ironica fluturare a pleoapelor care dădea iluzia importinenţii şi în schimb nu era decât suferinţa unui ochiu slab în faţa luminei.

Alteia îi răpi gestul degetului mic privit cu băgare de seamă, ca un giuvaer rar.

Alteia îi răpi drăgălaşa bătaie a piciorului subţil de nerăbdător.

Alteia, tristă şi neprihănită, îi răpi zâmbetul în care ca într'o magică oglindă puteai vedea, la început, satisfacţia jocului sfârşit, iar după reviviscenţa bucuriilor dorinţei.

Alteia, tot atât de neprihănită, dar zglobie şi veselă, veşnic agitată de mişcări pisicoase pe vreme de furtună, îi răpi surâsul, surâsul în care sunt sărutări aşa de puternice încât zăpăcesc inima fecioarelor.

Alteia îi răpi suspinul, suspinul lung şi frânt, timidul frate al plânsului, suspinul impresionant care vesteşte furtuna ca un zbor precipitat de pasări.

Alteia îi răpi legănatul şi neliniştitul mers al acelora ce se ştiu iubite cu prea multă dragoste.

Alteia îi răpi felul drăgăstos cu care spunea toate nimicurile pe şoptite, murmurând: „plouă" ca şi când ar fi plouat îngerii din ceruri.

Şi mai răpi privirile, toate privirile cele dulci, cele poruncitoare, cele blânde, mirate, curioase, invidioase, fine, mândre, poftitoare, fulgerătoare şi multe altele încă, printre cari şi mătania privirilor fermecătoare, numărate bob cu bob.

Dar cea mai frumoasă privire, rubin între coralii, safir între turcoaze pe care o răpi Don Juan, fu privirea de animal zdrobit, pe care i-o dărui murindă de iubire şi deznădejde, o fată pe care o violase. Această privire era atât de duioasă, că nimeni nu-i putea resista, nici chiar cea mai sălbatecă femeie, iar jurămintele veşnice se topeau în lumina ei ca un păcat sub raza iertărei.

II

Insfârşit Don Juan, făcu o cucerire şi mai admirabilă ; cuceri un suflet nevinovat şi mândru, tandru şi trufaş, de o seducătoare blândeţă şi de o seducătoare violenţă, un suflet care nu se cunoştea pe el însuşi, un suflet plin de dorinţe instinctive, un suflet de o naivitate delicioasă.

Don Juan se apropiase de el, împodobit cu toate seducţiunile, cu gestul dureros şi atenuat de ironie în priviri, şi cu bucuria pe buze; mersu-i legănat de fiinţă prea mult iubită, şi-l corijase printr'o înălţare mândră a capului şi primul lung suspin frânt pe care îl scoase din piept, fu întovărăşit de-o bătae de picior subţil de nerăbdătoare, ca şi cum ar fi voit să zică : „Mi-ai rănit inima; nu mă pot stăpâni să nu te iubesc şi totuşi mi-e necaz". In urmă, avu privirea animalului zdrobit; apoi îşi privi degetul cel mic.

După o tăcere, murmură îndrăgostit: „Ce frumos e în seara asta" ! şi tânăra femeie îi răspunse îndată: „Vrei sufletul meu, Don Juan ! Ei bine, ia-l, ţi-l dăruesc !"

Don Juan primi sufletul acela de-o naivitate delicioasă şi atât de femenin, pe care neaşteptata îndrăgostită i-l oferea împreună cu trupul, cu părul, cu dinţii, cu toate frumuseţile ei şi cu parfumul tuturor secretelor ei, şi după ce se sătură de neaşteptata îndrăgostită porni mai departe.

Din sufletul ei îşi făcu o candidă şi neînvinsă mantie, în care se înfăşură ca în cutele unei catifele albe, şi împodobit cu un astfel de suflet, mai triumfător ca un omorâtor de Mauri, mai adorat ca un pelerin din Saint-Jacques sau ca un drumeţ din Palestina, mări numărul cuceririlor sale până la o mie trei.

Dacă [illegible] putea procura o plăcere nouă, o nuanţă nouă de bucurie, toate se lăsară cucerite de acela care răpise surorilor lor tot ceia ce place. Toate îl întâmpinau sărutându-i mâinele, toate i se supuneau ca o turmă îndrăgostită, învinsă înainte de apropierea învingătorului. Şi se bătură între ele, care va fi cea dintâiu supusă şi cea mai supusă, şi ameţite de sclăvie mureau de iubire fără să fi cunoscut iubirea.

Prin oraşe şi castele, şi până în vârful stâncior, nu auzeai decât strigătul îndrăgostitelor: „Oh! scumpa mea! trupul meu! E irezistibil!"...

III

In răstimp, Don Juan se ofilea. Seva înfloritoare în puteri luxuriante se risipi deodată în ploaie de frunze uscate, şi deşi tot atât de mare, copacul nu mai era decât o umbră.

Din întârziatele flori, Don Juan risipi ultimul grăunte de polen ; cât timp mai păstră în sânge o picătură de sămânţă, ştiu să iubească, apoi, ne mai putând iubi, se culcă, în aşteptarea celei care trebuia să vină, singura pe care nu o cucerise încă.

Şi când sosi, Don Juan, cu gând s'o cucereasca şi pe ea, îi oferi tot ce poate place, tot ce răpise acelora ce plac.

— Iţi dăruesc seducţiunea, zise Don Juan, ţie, cea urâtă, iţi dăruesc gesturile, privirele, zâmbetele, feluritele mele glasuri, toate; chias mantia aceasta care e sufletul meu, ia-le, şi te du! Vreau să-mi retrăiesc viaţa în amintire, fiind că abia acuma ştiu că adevărata viaţă este numai amintirea.

— Retrăeşte-ţi viaţa, zise Moartea. Voi reveni.

Şi moartea dispăru, şi simulacrele se înălţară în adâncul umbrei. Erau femei tinere şi frumoase, goale şi mute, neliniştite ca fiinţe cărora le lipsesc ceva. Şedeau în spirală, jur împrejurul lui Don Juan, şi în timp ce prima din ele îi puse mâna pe piept, ultima era aşa departe în spaţiu, că se confunda cu stelele.

Acela care îi puse mâna pe piept, îi smulse gestul de a comprima emoţia unei inimi absente.

Alta îi smulse ironica fluturare a pleoapelor lui albe.

Alta îi smulse graţia cu care îşi contempla unghia degetului mic.

Alta îi smulse nerăbdarea picioarelor lui.

Alta îi smulse zâmbetul complex care la început dă satisfacţii şi la urmă dorinţi.

Alta îi smulse surâsul în care, ca într'un alcool, se întindeau poftele.

Alta îi smulse suspinul lui de pasăre fricoasă.

Şi fu despuiat de mersu-i legănat al fiinţei mult iubite ; şi de chipul drăgăstos în care spunea „Plouă", ca şi cum ar fi plouat îngeri; şi de metania privirilor lui numărate bob cu bob: cele poruncitoare ca şi cele mirate, cele blânde ca şi cele fermecătoare, toate îi fură smulse înapoi, iar fata cea blândă „sedusa", veni şi ea, smulgând-i privirea de animal zdrobit de iubire şi desnădejde.

In sfârşit ultima îi smulse sufletul, sufletul acela de o naivitate delicioasă din care îşi făcuse o mantie de catifea albă şi Don Juan rămase atunci o biată fantomă neînsufleţită, un bogat fără avere, un hoţ lipsit de mâini, o tristă larvă omenească, redusă la adevăr, mărturisindu-şi secretul.

(trad. de Theodor Solacolu)